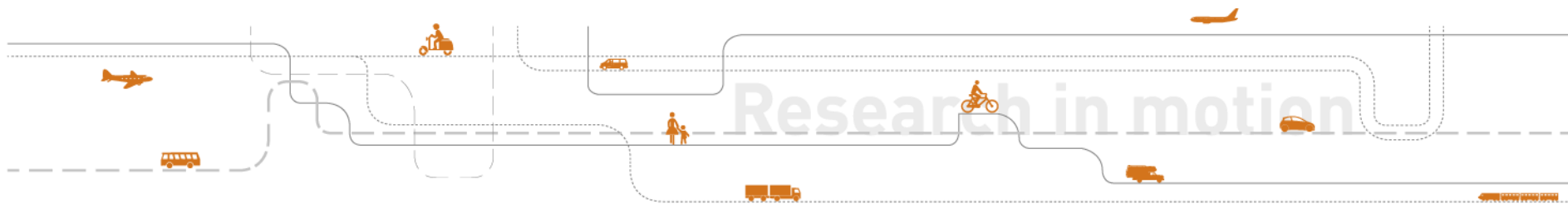

Grunnlaget for nettomernytteanalyser i Norge

Rasmus Bøgh Holmen
Seniorforsker
PhD i samfunnsøkonomi
Transportøkonomisk institutt

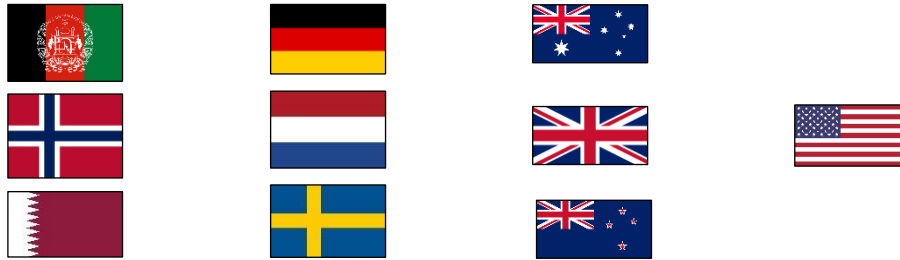

Grunnlaget for nettomernytteanalyser i Norge: Kost-nytte-vurderinger har hatt lite å si for norske veiinvesteringer

➤ **Høyt investeringer i veisektoren i Norge** på rundt 30 milliarder kroner årlig i seksperioden 2018 til 2023.

➤ **Nytte-kostnad analyser påvirker ikke investeringsbeslutningene:**

❖ Svært ulønnsom prosjektportefølje i Norge

Viktighet av nytte-kostnads-analyse (NKA)

Ingen vesentlig innvirkning

Unngår negativ nettonytte

NKA legges i til en viss grad til grunn

NKA legges i stor grad til grunn

❖ Lite vektlegging av produktivitetspotensial og kost-nytte analyser i beslutningene (Eliasson mfl. 2015 og Holmen 2020).

➤ **Andre forklaringer på investeringsbeslutningene:**

Vedlikehold

Distriktpolitikk

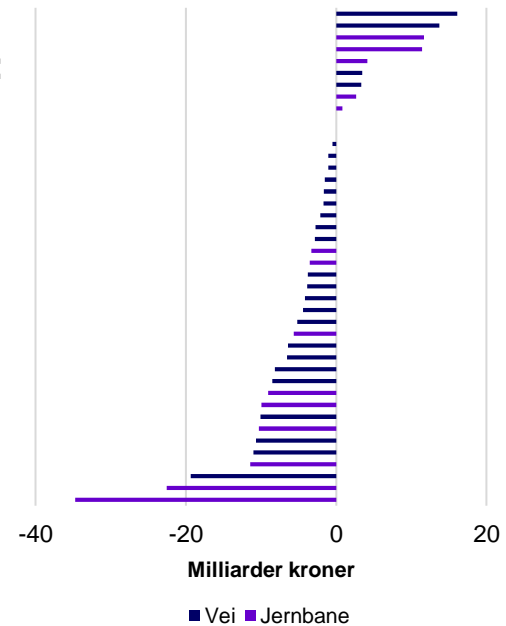

Solide statsfinanser

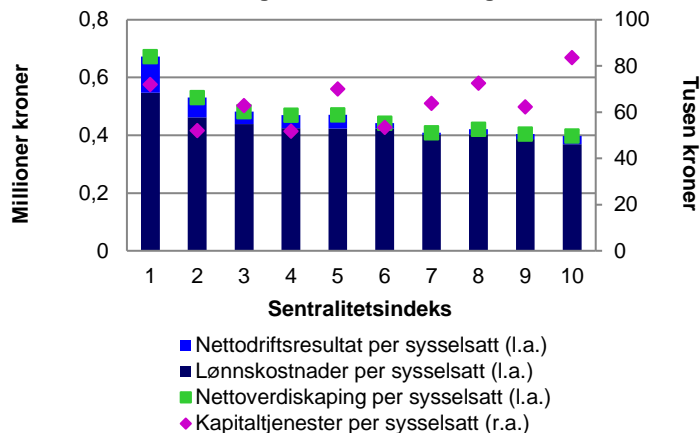
Sikkerhet

Nettonytte i norske vei- og jernbaneprosjekter på over tre milliarder kroner (NTP 2018-2029)

Grunnlaget for nettomernytteanalyser i Norge: Nettoringvirkninger gir nytt håp om lønnsomhet

Produktivitet i Fastlands-virksomheter utenom finans, eiendom og ressursbasert næringsliv i 2014

➤ Jakten på den forsvunne lønnsomhet:

- ❖ Effekter utenfor kost-nytteanalysene gir håp om lønnsomhet (*mernytte*), da særlig virkninger i sekundære markeder (*nettoringvirkninger*).
- ❖ Akademisk aksept for at sammenhengen mellom produktivitet og markedstilgang ikke nødvendigvis bare skyldes lokaliseringvalg

➤ Teoretisk fundament for at markedsintegrasjon gjennom infrastruktur kan gi økonomiske impulser

Reduksjon i direkte transport-kostnader (med i NKA):

- Kjørekostnader
- Reisetidsbesparelser

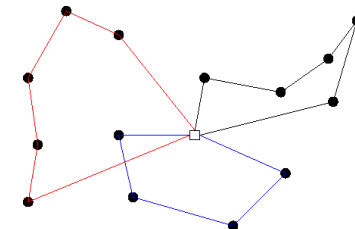
Agglomerasjon:

- Læring
- Samsvar i ressursbruken (*delvis med i NKA*)
- Deling av fellesressurser
- Med flere

Konkurransen:

- De sterkeste overlever
- Bedrifter skjerper seg
- Mindre misbruk av markedsrett

Logistisk effektivitet: (*mernytte, men ikke nettoringvirkning*):

- Logistisk organisering
- Logistisk innovasjon

Grunnlaget for nettomernytteanalyser i Norge: Nettoringvirkningsanalyser booster tilsynelatende lønnsomheten

- **Internasjonal evaluering:** Stor fokus på nettoringvirkninger de siste ti årene
- **Det norske markedet:**
 - ❖ **Fem til ti år siden:** Pilotstudier med enorme effekter, etter en del lovende empiriske resultater og spennende studier utenlands
 - ❖ **I dag:** Det offentlige bestiller fortsatt flittig mernytteanalyser, der usikkerheten typisk er gjemt i fotnoter. Samtidig brukes det fortsatt ressurser på kunnskapsutvikling.

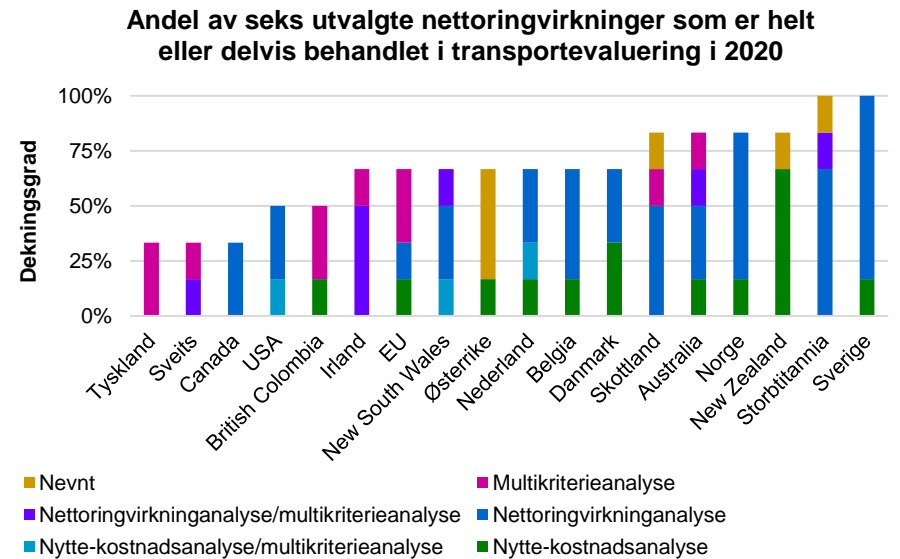
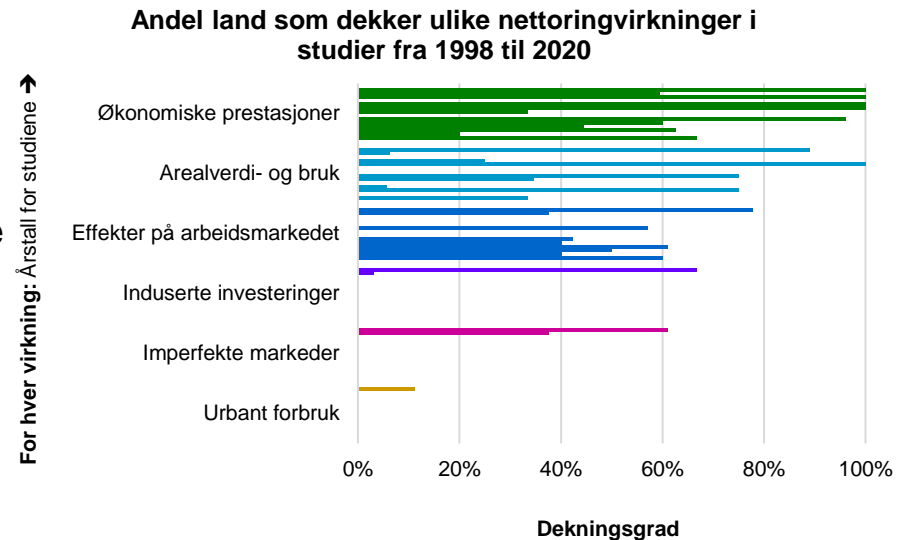
- ❖ Det offentlige har i senere år brukt flere titalls millioner kroner på mernytteanalyser.
- ❖ Analysene hviler tungt på overførbarheten til forskningsfunn fra svært urbane strøk.

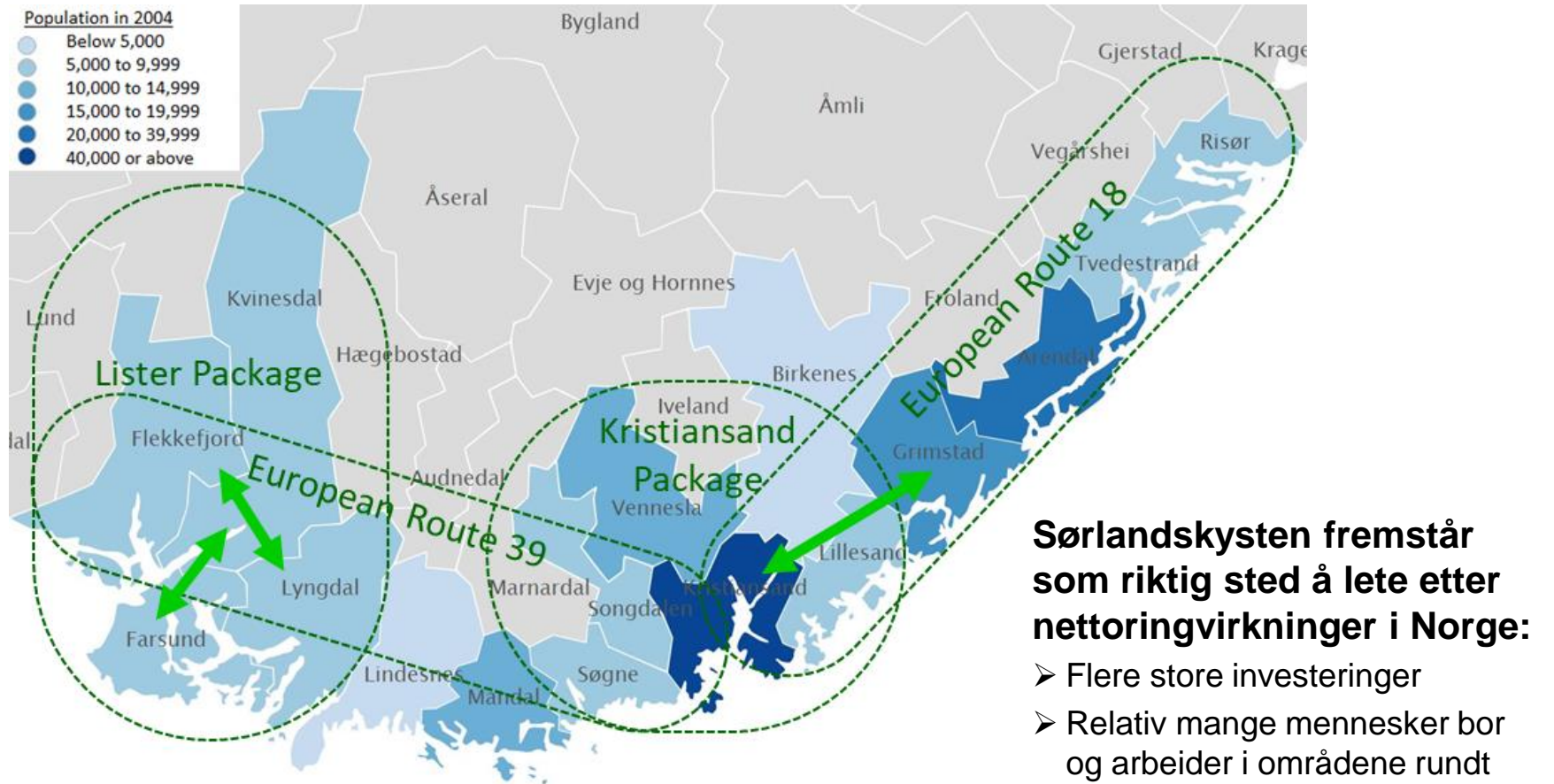
effekt

=

?

Grunnlaget for nettomernytteanalyser i Norge: Sørlandskysten er Norges mest lovende mernytte-case

Sørlandskysten fremstår som riktig sted å lete etter nettoringvirkninger i Norge:

- Flere store investeringer
- Relativt mange mennesker bor og arbeider i områdene rundt investeringene
- Relativt oversiktlige investeringer, geografi og næringsliv

Nasjonalt: Årlig gir cirka et prosjekt i Norge reisetidsreduksjoner på over fem minutter innen en halvtime.

Grunnlaget for nettomernytteanalyser i Norge: Resultatene for Sørlandet er nedslående for mernytteentusiastene

Resultat: Ingen effekt på virksomhetsproduktivitet

Robusthet:

- Næringstilhørighet
- Størrelseskategori
- Nye selskaper versus gamle selskaper
- Alternative prosedyrer for beregning av markedsforstørrelse
- Alternative prosedyrer for estimering av produktivitet
- Alternative produktivitetskonsepter

**Sammensetningseffekt innad i næringer:
Ingen effekter på størrelse**

**Sammensetningseffekt mellom næringer:
Ingen robuste funn, men svak tendens til
restrukturering knyttet til blant annet detaljhandel**

**Sammensetningseffekt mellom regioner:
Liten gevinst knyttet til mer pendling**

Grunnlaget for nettomernytteanalyser i Norge: Nettoringvirkningsmarkedet mangler empirisk fundament

«Enhver utvidelse av grensen for vår viten, pålegger individer og nasjoner et større ansvar.»

Niels Bohr

➤ Enkelt å kritisere bruken av mernytteanalyser i senere år, men det er viktig å huske på at...

- ❖ ... foranledning var at mye spennende har skjedd på forskningsfronten og utvikling i de utenlandske evalueringsveilederne de ti til femten siste årene.
- ❖ ... flere pilotundersøkelser har virker lovende.
- ❖ ... enorme summer investeres i veier, så det kan være klokt å bedre informasjonsgrunnlaget.

➤ Slik det står seg i dag:

- ❖ Tvilstomt at funn internasjonale studier av gigantprosjekter er overførbare til Norge
- ❖ Flere studier tilsier nå at mernytteeffekter er av begrenset betydning i Norge, særlig i rurale strøk.
- ❖ Studiene som bygger opp under store mernytteeffekter i Norge:

➤ Konklusjoner:

- ❖ Evalueringer i norske transportprosjekter tas i dag i liten grad hensyn til. Generelt er det synd, men i tilfellet mernytteanalyser er det like greit.
- ❖ Fortsatt misbruk av mernytteanalyser uten empirisk fundament vil undergrave troverdigheten til andre transportanalyser av høy kvalitet.

Grunnlaget for mernytteanalyser i Norge

Rasmus Bøgh Holmen
Seniorforsker
PhD i samfunnsøkonomi
Transportøkonomisk institutt
Mail: rbh@toi.no
Twitter: [@RasmusBholmen](https://twitter.com/RasmusBholmen)
Telefon: + 47 98 48 00 12

Research in motion